

Μάθημα 9, 28/11/2024

ΛΕΞΙΚΟΛΟΓΙΑ, Ζ' ΕΞΑΜΗΝΟ

ΑΝΤΙΘΕΣΗ

ΕΝΝΟΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

ΑΝΤΙΘΕΣΗ

η ευκολότερα κατανοητή εννοιακή σχέση από τους/τις
ομιλητές/τριες μιας γλώσσας

φυσική αντίληψη από τους ομιλητές ως παρουσία - απουσία
χαρακτηριστικού

ΑΝΤΙΘΕΣΗ

- μικρός – μεγάλος
- πλούσιος – φτωχός
- πηγαίνω – έρχομαι
- αγοράζω – πουλάω
- αγόρι – κορίτσι
- πόλη – χωριό
- από – σε
- εύκολα – δύσκολα
- πάνω – κάτω
- χθες – αύριο

ΑΝΤΙΘΕΣΗ

βασικότερο χαρακτηριστικό των μελών των ζευγών είναι η ασυμβατότητα

- Το ένα μέλος
- αποκλείει το άλλο
 - δηλώνει τάξεις οντοτήτων που δεν δηλώνει το άλλο

ΑΝΤΙΘΕΣΗ

Η λέξη *αγόρι* δηλώνει την τάξη ανθρώπων, αρσενικού γένους και νεαρής ηλικίας που διαφοροποιείται από την τάξη ανθρώπων θηλυκού γένους και νεαρής ηλικίας την οποία δηλώνει η λέξη *κορίτσι*.

ΑΝΤΙΘΕΣΗ

- **Ασυμβατότητα** ορίζεται με βάση την ακόλουθη σχέση συνεπαγωγής

$$f \rightarrow \sim g \ \& \ g \rightarrow \sim f$$

- Αν f = πλούσιος και g = φτωχός, η πρόταση *ο Κώστας είναι πλούσιος* συνεπάγεται την πρόταση *Ο Κώστας δεν είναι φτωχός* και η πρόταση *ο Κώστας είναι φτωχός* συνεπάγεται την πρόταση *Ο Κώστας δεν είναι πλούσιος*

ΑΝΤΙΘΕΣΗ – ΠΡΩΤΟΤΥΠΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

δυσαικότητα

εγγενές

προφανές

ΔΥΑΔΙΚΟΤΗΤΑ

- Προαπαιτούμενη ιδιότητα της αντίθεσης

2 μέλη σε κάθε αντίθεση

ΕΓΓΕΝΕΣ

- Εγγενής δυαδικότητα και όχι τυχαία ή πραγματολογική

πάνω – κάτω

μόνιμη αντίθεση
προκύπτει από τη
σημασία τους

δηλώνουν εγγενώς τις δύο
μοναδικές κατευθύνσεις
κίνησης σε έναν κάθετο άξονα

~~Τι θα πεις;
Κρασί ή μπίρα;~~

ΠΡΟΦΑΝΕΣ

- προκύπτει σημασιολογικά από μια καθιερωμένη σχέση π.χ. δεικτικά επιρρηματικά χθες – αύριο

χρονικός άξονας

- χθες – σήμερα – αύριο
- ~~Δευτέρα – Τρίτη → Τετάρτη~~

ΕΙΔΗ ΑΝΤΙΘΕΤΩΝ

- Συμπληρωματικά αντίθετα
- Αντώνυμα (πολικά, ισοδύναμα & επικαλυπτόμενα)
- Κατευθυντικά αντίθετα (ανάστροφα & αντίστροφα)

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΑΝΤΙΘΕΤΑ

η λογική εκείνη σχέση σε ένα ζεύγος στοιχείων σύμφωνα με την οποία η άρνηση του ενός μέλους συνεπάγεται αυτόματα τη δήλωση του άλλου και αντιστρόφως

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΑΝΤΙΘΕΤΑ

εάν $\sim X \rightarrow Y$ & εάν $\sim Y \rightarrow X$

αληθινό – ψεύτικο
θηλυκό – αρσενικό
έξω – μέσα

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΑΝΤΙΘΕΤΑ

Εάν κάτι δεν είναι αληθινό, τότε είναι ψεύτικο.
Εάν κάτι δεν είναι ψεύτικο, τότε είναι αληθινό.

Εάν κάτι δεν είναι μέσα, τότε είναι έξω.
Εάν κάτι δεν είναι έξω, τότε είναι μέσα.

Εάν κάτι δεν πέτυχε, τότε απέτυχε.
Εάν κάτι δεν απέτυχε, πέτυχε.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΑΝΤΙΘΕΤΑ

Η συμπληρωματικότητα δεν είναι απλά ασυμβατότητα αλλά μια σχέση αντίθεσης με απόλυτη πόλωση, η οποία δεν επιδέχεται διαβάθμιση.

Συμπληρωματικά αντίθετα (με την κυριολεκτική τους σημασία) δεν είναι δυνατόν να εμφανιστούν στον συγκριτικό βαθμό ή να τροποποιηθούν από διαβαθμιστικά επιρρήματα

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΑΝΤΙΘΕΤΑ

*πιο νεκρός, *πιο ζωντανός

*πιο αληθινός, *πιο ψεύτικος

*πιο αρσενικός, *πιο θηλυκός

ΑΝΤΩΝΥΜΑ

βασική κατηγορία των αντιθέτων

~~Συχνά χρησιμοποιείται ως συνώνυμος όρος
του όρου «αντίθετου»~~

ΑΝΤΩΝΥΜΑ

Βασικό χαρακτηριστικό γνώρισμα
διαφοροποίησης από τα
συμπληρωματικά αντίθετα είναι η
δυνατότητα διαβάθμισής τους

ΑΝΤΩΝΥΜΑ

- Πολικά αντώνυμα
 - Ισοδύναμα αντώνυμα
 - Επικαλυπτόμενα αντώνυμα
-

ΠΟΛΙΚΑ ΑΝΤΩΝΥΜΑ

Δηλώνουν διαβάθμιση μιας φυσικής ιδιότητας
π.χ. μήκος, βάρος, βάθος, ταχύτητα που
μετριέται με συμβατικές μονάδες μέτρησης

ΠΟΛΙΚΑ ΑΝΤΩΝΥΜΑ

διαβαθμίσιμα αντίθετα

δυνατότητα πλήρους διαβάθμισης με τη
χρήση διαβαθμιστικών επιρρημάτων

πολύ/λίγο/μάλλον
μακρύ/κοντό χοντρό/λεπτό βαθύ/ρηχό
γρήγορ/αργό στενό/φαρδύ βαρύ/έλαφρύ μεγάλο/μικρό

ΠΟΛΙΚΑ ΑΝΤΩΝΥΜΑ

εμφάνιση συγκριτικού και υπερθετικού βαθμού

μακρύ – μακρύτερο / πιο μακρύ – το μακρύτερο / το πιο μακρύ
βαρύ - βαρύτερο / πιο βαρύ – το βαρύτερο / το πιο βαρύ
λεπτό – λεπτότερο / πιο λεπτό – το λεπτότερο / το πιο λεπτό

ΠΟΛΙΚΑ ΑΝΤΩΝΥΜΑ

Όταν συνοδεύονται από διαβαθμιστικά επιρρήματα το ένα μέλος του πολικού αντωνυμικού ζεύγους δηλώνει υψηλότερο βαθμό της ιδιότητας και το άλλο μέρος χαμηλότερο βαθμό της ιδιότητας

ΠΟΛΙΚΑ ΑΝΤΩΝΥΜΑ

- Εδώ η θάλασσα είναι βαθιά (π.χ. 10 μέτρα)
- Εδώ η θάλασσα είναι πολύ βαθιά (π.χ. πολύ περισσότερο από 10 μέτρα)
- Εδώ η θάλασσα είναι ρηχή (π.χ. 5 μέτρα)
- Εδώ η θάλασσα είναι πολύ ρηχή (π.χ. πολύ λιγότερο από 5 μέτρα)

ΠΟΛΙΚΑ ΑΝΤΩΝΥΜΑ

θεωρούνται ασύμβατα, αλλά όχι
συμπληρωματικά αντίθετα

Αυτό το ύφασμα δεν είναι ούτε λεπτό ούτε χοντρό
Το ύφασμα που θα πάρεις μπορεί να είναι είτε λεπτό
είτε χοντρό.

~~αντίφαση~~

~~ταυτολογία~~

ΠΟΛΙΚΑ ΑΝΤΩΝΥΜΑ

Στον συγκριτικό βαθμό, τα πολικά αντώνυμα δηλώνουν αντιστροφή, αφού η χρήση του ενός αμοιβαία συνεπάγεται την αντίστροφη χρήση του άλλου μέλους του ζεύγους.

Η βαλίτσα του Κώστα είναι βαρύτερη από τη βαλίτσα του Γιάννη.
Η βαλίτσα του Γιάννη είναι ελαφρύτερη από τη βαλίτσα του Κώστα.

ΠΟΛΙΚΑ ΑΝΤΩΝΥΜΑ

Η χρήση ενός πολικού αντώνυμου στο συγκριτικό βαθμό δεν υπονοεί ότι η βασική ιδιότητα που δηλώνει το αντώνυμο, στο θετικό βαθμό ισχύει απαραίτητα

Η λίμνη Πλαστήρα είναι πιο ρηχή από τη λίμνη της Βουλιαγμένης
δεν προϋποθέτει απαραίτητα ότι
Η λίμνη Πλαστήρα είναι ρηχή

ΠΟΛΙΚΑ ΑΝΤΩΝΥΜΑ

Μόνο το μέλος του πολικού αντωνυμικού ζεύγους που δηλώνει την υψηλή διαβάθμιση της ιδιότητας μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε μια μη δεσμευτική (αμερόληπτη) ερώτηση του τύπου: Πόσο X είναι; Αν χρησιμοποιηθεί το άλλο μέλος τότε η ερώτηση γίνεται δεσμευτική (μεροληπτική)

- (α) Πόσο ψηλός είναι ο Γιάννης;
- (β) Πόσο κοντός είναι ο Γιάννης;

ΠΟΛΙΚΑ ΑΝΤΩΝΥΜΑ

Στο (α) ο/η ομιλητής/τρια δεν προϋποθέτει ούτε ότι ο Γιάννης είναι ψηλός ούτε ότι είναι κοντός και ζητά να μάθει το ύψος του.
Στο (β) ο/η ομιλητής/τρια προϋποθέτει ότι ο Γιάννης είναι κοντός και ζητά να μάθει πόσο κοντός είναι.

ΠΟΛΙΚΑ ΑΝΤΩΝΥΜΑ

- Το μέλος του αντωνυμικού ζεύγους που χρησιμοποιείται **αμερόληπτα** θεωρείται **μη μαρκαρισμένο ή αμαρκάριστο**
- Το μέλος που χρησιμοποιείται **μεροληπτικά** θεωρείται **χαρακτηρισμένο ή μαρκαρισμένο.**

ΙΣΟΔΥΝΑΜΑ ΑΝΤΩΝΥΜΑ

Τυπικά δηλώνουν αισθήσεις : θερμότητα, γεύση, πόνο κτλ ή συναισθήματα: χαρά, λύπη, υπερηφάνεια

ζεστό – κρύο
πικρό – γλυκό
επώδυνο – ανώδυνο

χαρούμενος – λυπημένος
αξιοπρεπής -
αναξιοπρεπής

ΙΣΟΔΥΝΑΜΑ ΑΝΤΩΝΥΜΑ

Η ειδοποιός διαφορά με τα με πολικά αντώνυμα έγκειται στο ότι η χρήση ενός ισοδύναμου αντωνύμου στο συγκριτικό βαθμό υπονοεί ότι η βασική ιδιότητα που δηλώνει το αντώνυμο στο θετικό βαθμό ισχύει απαραίτητα

ΙΣΟΔΥΝΑΜΑ ΑΝΤΩΝΥΜΑ

(α) Τα κουκούτσια είναι πιο πικρά από τα αμύγδαλα προϋποθέτει απαραίτητα ότι (β) τα κουκούτσια είναι πικρά.

(α) Τα πορτοκάλια είναι πιο γλυκά από τα μανταρίνια προϋποθέτει ότι (β) τα πορτοκάλια είναι γλυκά

ΕΠΙΚΑΛΥΠΤΟΜΕΝΑ ΑΝΤΩΝΥΜΑ

δήλωση εκτίμησης οντότητας

Το ένα μέλος του επικαλυπτόμενου αντωνυμικού ζεύγους δηλώνει θετική/επιδοκιμαστική εκτίμηση ενώ το άλλο μέλος αρνητική/ αποδοκιμαστική εκτίμηση

ΕΠΙΚΑΛΥΠΤΟΜΕΝΑ ΑΝΤΩΝΥΜΑ

καλό – κακό

έξυπνος – χαζός

ήμερος - άγριος

ευγενής – αγενής

όμορφος – άσχημος

νόστιμο - άνοστο

ΕΠΙΚΑΛΥΠΤΟΜΕΝΑ ΑΝΤΩΝΥΜΑ

- Βασικό χαρακτηριστικό των επικαλυπτόμενων αντωνύμων είναι το ότι μόνο το θετικό μέλος του ζεύγους μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη διατύπωση μιας αμερόληπτης ερώτησης του τύπου **Πόσο X είναι το A ;** ενώ η χρήση του αρνητικού μέλους διατυπώνει μια αντίστοιχη μεροληπτική ερώτηση

ΕΠΙΚΑΛΥΠΤΟΜΕΝΑ ΑΝΤΩΝΥΜΑ

- **Πόσο νόστιμο ήταν το φαγητό;**

(= ο/η ομιλητής/τρια θεωρεί ότι το φαγητό ήταν είτε νόστιμο είτε άνοστο)

- **Πόσο χαζός είναι ο Κίμωνας;**

(= ο/η ομιλητής/τρια θεωρεί ότι ο Κίμωνας είναι χαζός)

ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΙΚΑ ΑΝΤΙΘΕΤΑ

Όσα αντίθετα εμπριέχουν στη σημασία τους την έννοια της αντίθεσης ως προς την κατεύθυνση

ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΙΚΑ ΑΝΤΙΘΕΤΑ

πάνω – κάτω

αριστερά - δεξιά

ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΙΚΑ ΑΝΤΙΘΕΤΑ

- Ανάστροφα

- Αντίστροφα

ΑΝΑΣΤΡΟΦΑ

Όσα κατευθυντικά αντίθετα δηλώνουν κυριολεκτικά ή μεταφορικά, κίνηση ή μεταβολή προς δύο αντίθετες κατευθύνσεις ανάμεσα σε δυο τερματικά σημεία

μόνο ρήματα

ΑΝΑΣΤΡΟΦΑ

πέφτω – σηκώνομαι

βρίσκομαι πάνω – βρίσκομαι
κάτω

προχωρώ –
υποχωρώ

προς ένα σημείο Α- από
ένα σημείο Α

μπαίνω - βγαίνω

βρίσκομαι μέσα –
βρίσκομαι έξω

ΑΝΑΣΤΡΟΦΑ

- **κλειδώνω** → η κλειδαριά είναι κλειστή / **ξεκλειδώνω** → η κλειδαριά είναι ανοιχτή
- **βιδώνω** → η βίδα είναι βιδωμένη / **ξεβιδώνω** → η βίδα είναι ξεβιδωτή
- **σκεπάζω** → το αντικείμενο είναι καλυμμένο / **ξεσκεπάζω** → το αντικείμενο είναι ακάλυπτο
- **δένω** → το σκοινί είναι δεμένο / **λύνω** → το σκοινί είναι λυμένο

ΑΝΑΣΤΡΟΦΑ

Η αντίθεση ανάμεσα στα μέλη ενός ζεύγους ανάστροφων ρημάτων δεν βασίζεται σε αυτή καθαυτή τη διεργασία / ενέργεια που δηλώνει κάθε ρήμα αλλά στις δύο ανάστροφες καταστάσεις στις οποίες καταλήγουν οι δηλούμενες ενέργειες

ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ

Αμοιβαία σχέση ανάμεσα σε δύο οντότητες η οποία προσδιορίζει την κατεύθυνση του ενός σε σχέση με το άλλο κατά μήκος ενός άξονα

αναπαράσταση δύο αντίθετων
απόψεων μιας σχέσης

ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ

- Διθέσια
- Τριθέσια
- Τετραθέσια

ανάλογα με το αν το
κατηγορημα που
δηλώνουν είναι δυο, τριών,
ή τεσσάρων θέσεων

ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ

- **Διθέσια**

Το φως είναι πάνω από το τραπέζι \leftrightarrow Το τραπέζι είναι κάτω από το φως

Το βάζο είναι μπροστά από το ποτήρι \leftrightarrow Το ποτήρι είναι πίσω από το βάζο.

Η Άρτα είναι πριν τα Γιάννενα \leftrightarrow Τα Γιάννενα είναι μετά την Άρτα.

Η Ελένη μιλάει στο Γιώργο \leftrightarrow Ο Γιώργος ακούει την Ελένη

ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ

- Διθέσια

Ο σύζυγος – η
σύζυγος

γονέας - παιδί

κύνηγος – θήραμα

προϊστάμενος -
υφιστάμενος

γιατρός – ασθενής

καθηγητής - μαθητής

ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ

- Τριθέσια

Ο Κώστας δάνεισε χρήματα στη Μαρία \leftrightarrow Η Μαρία δανείστηκε χρήματα από τον Κώστα

- Τετραθέσια

Ο Κώστας πούλησε ένα βιβλίο στο Γιώργο για 10 ευρώ. \leftrightarrow Ο Γιώργος αγόρασε ένα βιβλίο από τον Κώστα για 10 ευρώ

ΑΝΤΙΘΕΣΗ

- Συμπληρωματικά αντίθετα
- Αντώνυμα (πολικά, ισοδύναμα, επικαλυπτόμενα)
- Κατευθυντικά αντίθετα (ανάστροφα, αντίστροφα)

ΑΝΤΙΘΕΣΗ

- χαρούμενος – λυπημένος
 - Πάνω - κάτω
 - εύκολα – δύσκολα
 - ανεβαίνω – κατεβαίνω
 - ανιψιός - θείος
-
- σε ποιο είδος αντίθεσης ανήκουν τα παραπάνω ζεύγη;

ΑΝΤΙΘΕΣΗ

- χαρούμενος – λυπημένος → ισοδύναμα αντώνυμα
- Πάνω - κάτω → αντίστροφα κατευθυντικά αντίθετα
- εύκολα – δύσκολα → επικαλυπτόμενα αντώνυμα
- ανεβαίνω – κατεβαίνω → ανάστροφα κατευθυντικά αντίθετα
- ανηψιός – θείος → αντίστροφα κατευθυντικά αντίθετα

ΒΑΣΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΔΟΜΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ

- **αυτονομία** γλωσσικού συστήματος
- **ομοιογένεια** γλωσσικού συστήματος

ΒΑΣΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΔΟΜΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ

γλωσσικό
σύστημα

- αφηρημένη πλευρά της γλώσσας που ενυπάρχει ως **σύστημα σημείων** στη συνείδηση των ομιλητών/τριών μιας γλωσσικής κοινότητας (**langue**)

Saussure (1979 [1916])

ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ

- Τα γλωσσικά στοιχεία **αλληλοκαθορίζονται** και η γλώσσα θεωρείται αυτοδύναμη οντότητα, η οποία **δεν** επηρεάζεται από εξωγλωσσικούς παράγοντες.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΣΜΟΣ

- Η δομή των γλωσσών **δεν** είναι **αυτόνομη και ομοιογενής**, αλλά καθορίζεται από τις **λειτουργίες** που οι γλώσσες επιτελούν στις **κοινωνίες** όπου χρησιμοποιούνται (Lyons 1995: 249).

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΣΜΟΣ

- Από τις άπειρες δυνατότητες γνώσης επιλέγουμε να μετατρέψουμε **σε πραγματικές γνώσεις**, να συμπεριλάβουμε δηλαδή στη σημασιολογική δομή της γλώσσας μας, μόνο ό,τι αφορά **τις ανάγκες μας και τη δράση μας** πάνω στα πράγματα, ενώ τα υπόλοιπα τα αγνοούμε (βλ. Χριστίδης 2001: 34).

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΣΜΟΣ

- «Γιατί δεν υπάρχει π.χ. μια λέξη με την οποία να αναφερόμαστε (...) στο μεγάλο δάκτυλο του αριστερού μας ποδιού και στο δεξί μας αυτί;»
- «Η απουσία μιας τέτοιας λέξης –και ενός τέτοιου νοήματος– οφείλεται, προφανώς, στην **απουσία της σκοπιμότητας** την οποία θα υπηρετούσε μια τέτοια γλωσσική σήμανση.»

(Χριστίδης 2001)

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ

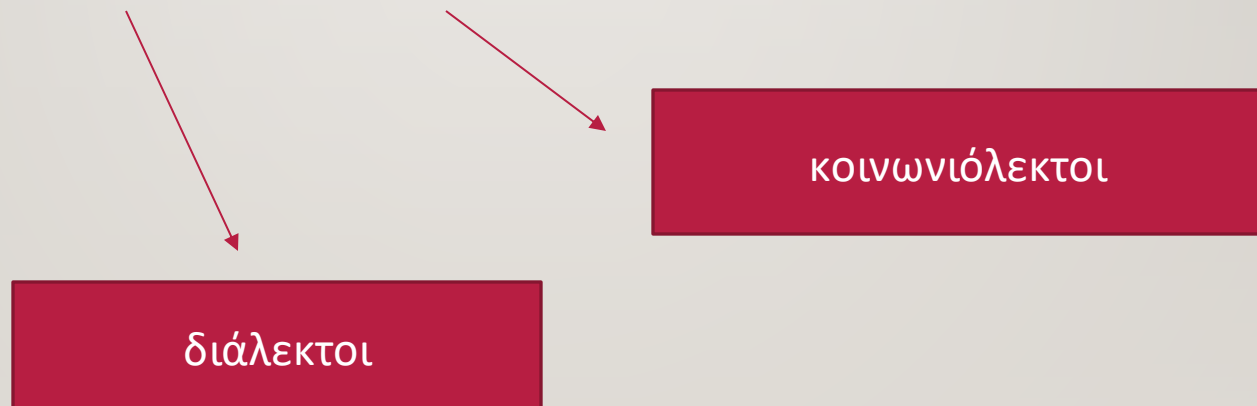
- η ικανότητα των ομιλητών/τριών όχι μόνο να παράγουν και να κατανοούν γραμματικά ορθό προϊόν, αλλά και προσαρμόζουν τον λόγο τους στις **κοινωνικές συνθήκες** του οι οποίες προσδιορίζονται από παράγοντες όπως: **ποιος/α μιλάει, σε ποιον/α, πού, με ποιο σκοπό, για ποιο θέμα και μέσω ποιου καναλιού.**

ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ ΚΥΡΙΑΡΧΗΣ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ

- Η έννοια της **επικοινωνιακής ικανότητας**, συμπληρώνοντας τη γλωσσική ικανότητα με τις παραμέτρους της **κοινωνικής ποικιλότητας**, οδηγεί αναπόφευκτα και στην **αμφισβήτηση της θέσης περί ομοιογένειας** του γλωσσικού συστήματος.

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ

- η διαφοροποιημένη χρήση της γλώσσας
- γεωγραφική και κοινωνική ποικιλία

ΠΕΡΙΘΩΡΙΑΚΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ

γλωσσικές ποικιλίες που αποτελούν ακραίες περιστάσεις κοινωνικών διαλέκτων οι οποίες αναπτύσσονται μέσα σε κοινωνικά περιθωριακές ομάδες, οι δραστηριότητες των οποίων τις τοποθετούν κάποτε εκτός νόμου

ΠΕΡΙΘΩΡΙΑΚΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ

- Σημαντική παράμετρος η ηλικία → βλ. γλώσσα των νέων
- Άλλες παράμετροι: **κοινωνική τάξη, κοινωνική απομόνωση, φύλο, παράνομη δραστηριότητα**

ΠΕΡΙΘΩΡΙΑΚΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ

- Μάγκικα ή κουτσαβάκικα ή της πιάτσας
- Ρεμπέτικα
- Καλιαρντά
- Μηχανόβιων
- Φαντάρων
- Φυλακισμένων
- Ναρκομανών κ.τ.λ.

Holmes (2001: 167), Φιλιππάκη-Warburton (1999: 338-339)

ΠΕΡΙΘΩΡΙΑΚΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

slang vocabulary

ειδική κατηγορία του λεξικού μιας
γλώσσας η οποία χρησιμοποιείται από
συγκεκριμένες κατηγορίες
ομιλητών/τριών

αποτελεί τμήμα των λεγόμενων περιθωριακών
γλωσσών / ιδιωμάτων (slang)
συνθηματικές γλώσσες/ αντιγλώσσες

ΠΕΡΙΘΩΡΙΑΚΑ ΛΕΞΙΛΟΓΙΑ

- περιπαικτική χρήση
- προσωπική επίδειξη / χιούμορ
- διαφορετικότητα
- γραφικότητα του λόγου
- προσέλκυση προσοχής
- αποφυγή στερεοτύπων
- εμπλουτισμός της ιδιολέκτου
- συγκεκριμενοποίηση νοημάτων

ΓΛΩΣΣΑ ΤΗΣ ΠΙΑΤΣΑΣ

- «γλώσσα της πιάτσας», «αργκό», «αγοραία»
- Εμφανίστηκε στις **αρχές του 20ού**
- Κοινωνικές ομάδες **του περιθωρίου και του υποκόσμου**
- Επεκτάθηκε σε άτομα **λαϊκών κοινωνικών στρωμάτων**
- **«κλειστή κοινωνική ομάδα»** → ανήθικες, παράνομες, επικίνδυνες δραστηριότητες
- Ανάπτυξη **συνθηματικής γλώσσας**

ΜΑΓΚΕΣ / ΚΟΥΤΣΑΒΑΚΗΔΕΣ

ΓΛΩΣΣΑ ΤΗΣ ΠΙΑΤΣΑΣ

Ταξινόμηση Παπαζαχαρίου (1981)

- **Συνθηματικές λέξεις** π.χ. Κάργια (άσχημη γυναίκα), καλλιόπη (τουαλέτα)
- **Ηχομιμητικές λέξεις** π.χ. τάκα – τάκα (γρήγορα), τόκα (κόλλα), μπραφ (απότομα)
- **Λέξεις επίδειξης** π.χ. απόφα, απέλπα, εκμετάλλα
- **Εικονολέξεις** π.χ. τσίρος (αδύνατος)

ΓΛΩΣΣΑ ΤΗΣ ΠΙΑΤΣΑΣ

Συνθηματικές λέξεις:

- Λέξεις διαλέκτων της ελληνικής
- Παραφθαρμένες ξενικές λέξεις από τουρκική, ιταλική, αραβική

Πλούσια σύνθεση περιθωριακών κοινωνικών ομάδων – κύματα εξωτερικής & εσωτερικής μετανάστευσης

ανανέωση

ΓΛΩΣΣΑ ΤΗΣ ΠΙΑΤΣΑΣ

Λέξη

αγγούρι (Ο, ουδ)
αλμυρό φιστίκι (Επιρρ)
βαβούρα (Ο, θηλ)
γκόμενα (Ο, θηλ)
δε μπεστ (Επιθ)
ζούλα (Ο, θηλ)
θάβω (Ρ)
καβάτζα (Ο, θηλ)
λούκι (Ο, ουδ)
λούφα (Ο, θηλ)
μασάω (Ρ)
μαστούρα (Ο, θηλ)
μπανίζω (Ρ)
ξηγιέμαι (Ρ)
ο.φ.α. (Ακρων)
τζάμπα (Επιρρ/Επιθ)
τσαμπουκάς (Ο, αρσ)
τσαντίλα (Ο, θηλ)

Αρχική προέλευση

εικονολέξη
εικονολέξη
ηχομιμητική
εικονολέξη
αγγλική
ελληνική
ελληνική
ιταλική
εικονολέξη
ελληνική
εικονολέξη
τουρκική
εικονολέξη
ελληνική
ελληνική
τουρκική
τουρκική
τουρκική

Σημασία

αδεξιότητα, δυσκολία
κακοποίηση
φασαρία
γυναίκα
ο/η/το καλύτερος/η/ο
κρυφά
κακολογώ, κουτσομπολεύω
κρύπτη
περιπέτεια
αποφυγή εργασίας, σιωπή
ευκολόπιστος
ναρκομανής, ναρκωτικό
βλέπω (κρυφά)
ενεργώ
όπου φυσάει ο άνεμος
δωρεάν
καβγάς, μάγκας
θυμός

ΓΛΩΣΣΑ ΤΗΣ ΠΙΑΤΣΑΣ

- Λεξικοποιημένες φράσεις με ιδιωματικές σημασίες

βάζω	
Βάζω τα γυαλιά	Ξεπερνάω σε επίδοση
Βάζω το κεφάλι μου	στοιχηματίζω
Βάζω λόγια	επηρεάζω
Βάζω πόστα	επιπλήττω
Βάζω πλώρη	ξεκινάω
Βάζω σιγαστήρα	Μιλώ σιγότερα

ΓΛΩΣΣΑ ΤΗΣ ΠΙΑΤΣΑΣ

βγάζω	
Βγάζω τ' άντερά μου	Κερδίζω πολλά
Βγάζω τ' απωθημένα μου	εκτονώνομαι
Βγάζω βρόμα	Διαδίδω ψεύτικες πληροφορίες
Βγάζω δίσκο	Ζητώ ελεημοσύνη
Βγάζω την ιλαρά	Στεναχωριέμαι πολύ
Βγάζω την μπέμπελη	Ζεσταίνομαι πολύ
Βγάζω ρίζες	Περιμένω πολύ ώρα

ΓΛΩΣΣΑ ΤΗΣ ΠΙΑΤΣΑΣ

βρίσκω	
Τη βρίσκω	Ευχαριστιέμαι
Τα βρήκαμε	συμφωνήσαμε
Βρίσκω την άκρη	Βρίσκω τη λύση
Βρίσκω το δάσκαλό μου	συνετίζομαι
Τα βρίσκω μπαστούνια/ σκούρα	Δυσκολεύομαι πολύ
Βρίσκω τον μπελά μου	Μπλέκομαι σε περιπέτεια
Βρίσκω πάτημα	Βρίσκω αφορμή

ΜΑΓΚΙΚΑ

- <https://www.youtube.com/watch?v=OvhLN6DFbsU>